

ARQUEOCEC

FULL INFORMATIU DEL GRUP D'ARQUEOLOGIA
"PELEGRÍ CASADES I GRAMATXES"
(Secció d'Història i Art)

Any 6

Núm. 53

Febrer 2016

Activitats, fets i notícies d'arqueologia i patrimoni

EXCURSIÓ AL CASTELL DEL MONTGRÍ

DIMECRES DIA 17 DE FEBRER 2016

AMB COTXES PARTICULARS

2

El castell del Montgrí, sentinella de l'Empordà, la figura més emblemàtica del massís, és una fortificació militar projectada pel rei Jaume II d'Aragó i construïda entre el 1294 i el 1301 al capdamunt de la muntanya del Montgrí, a una alçada de 303 m i a 6 km de la mar Mediterrània – coordenades geogràfiques 42°03'08"N; 03°07'54"E -, des d'on es domina un gran panorama; per la banda nord, el golf de Roses, les Alberes, el Canigó i a l'altra banda França, per la banda sud-oest abasta fins a les Gavarres i el Montseny, per la banda sud-est el riu Ter la desembocadura, la mar Mediterrània i les illes Medes.

L'any 1272 Torroella de Montgrí esdevingué vila reial. D'aquesta manera la corona assolí una important possessió enfront del mateix comtat d'Empúries, amb el qual estava en lluita des de feia temps.

Arran d'aquests enfrontaments el rei Jaume II, ordenà el 1294 la construcció del castell, per part del governador de Torroella, Bernat de Llavià, com a fortalesa avançada dels seus dominis davant mateix del comte d'Empúries Ponç V, però les obres es van interrompre el 1301 sense acabar-lo, degut a la consolidació del poder del comtat de Barcelona envers al comtat d'Empúries.

Durant aquesta època el comtat d'Empúries va fer construir el castell de Bellcaire d'Empordà. Dóna la sensació que ambdós castells es miren desafiants, quedant com a testimonis de la tremenda lluita entre la monarquia catalana i els comtes emporitans.

Les lluites es prolongaren fins al 1325 en què el comte Hug VI d'Empúries permutà els seus dominis amb l'Infant Pere, fill de Jaume II, incorporant el comtat a la corona d'Aragó. La comarca va quedar arruïnada. Es va provocar la desviació del curs del riu Ter de la plana nord cap a la plana sud del Montgrí, fet que va provocar la formació de les dunes

Arquitectònicament, el castell té un marcat estil importat d'orient després de les primeres croades a Terra Santa durant els segles XII i XIII. El material de construcció és la pedra que es treia de les mateixes pedreres del costat del castell.

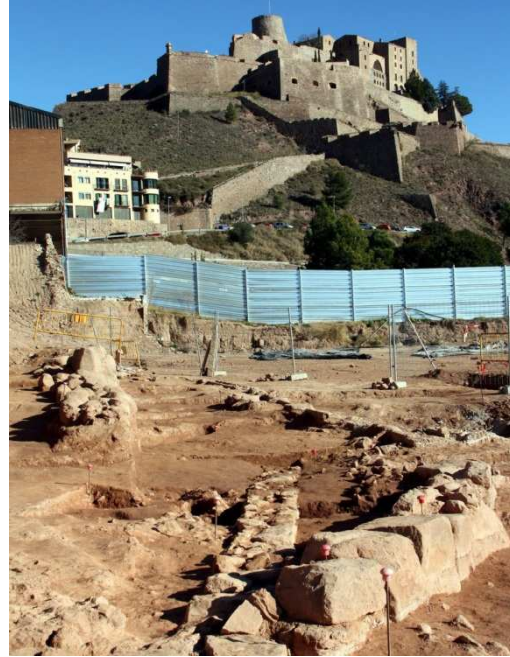
Només s'arribaren a aixecar els murs que formen el perímetre, un quadrat de 31m de costat, i les quatre torres cilíndriques adossades a cada un dels seus angles. Al voltant del pati, s'hi havien de construir quatre ales de dependències, que mai no arribaren a bastir-se. Els murs tenen una alçada de 13 m i estan coronats per merlets de planta quadrada amb acabament piramidal i espitlleres a la base.

Des de l'any 1986 no s'hi feien obres de manteniment i neteja. L'any 2009, a més d'intervenir en el propi castell, es fan obres de consolidació de la cisterna externa, dignificant-ne tot l'entorn i potenciant-ne els elements de seguretat.

Troben restes romanes a Cardona

Els treballs de construcció del futur camp de futbol de Cardona han destapat dos murs romans que daten dels segles I i II. Es tracta d'una troballa "excepcional", segons l'arqueòloga municipal, Ainhoa Pancorbo, ja que fins ara no s'havia trobat cap construcció d'aquesta època a Cardona i perquè indica que hi ha hagut un assentament romà estable lligat a la Vall Salina del municipi. A més dels dos murs, també s'han trobat més estructures romanes i diverses ceràmiques. Per altra banda, les obres també han destapat una gran necròpolis del baix medieval amb més de 36 individus. L'Ajuntament vol fer compatible les obres de l'equipament amb l'excavació arqueològica i preveu inaugurar el camp de futbol aquest 2016.

EXCAVEN UNA FORTIFICACIÓ ROMANA A LA SAECUITA

Un equip d'arqueòlegs de l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC) ha descobert una important fortificació d'època romana, datada al segle segon abans de la nostra era, al jaciment de la Costa de la Serra de la Secuita (Tarragonès). L'estructura ha sortit a la llum en el marc de la campanya d'excavació de dues setmanes. Segons els responsables de l'equip, es tracta d'una fortificació que presenta un relatiu bon estat dels murs,

construït amb carreus, i que en el tram amb més potència conservada arriba als dos metres d'alçada. La troballa està considerada com a molt rellevant per la seva singularitat, dimensions i tractar-se de la primera d'aquestes característiques al Camp de Tarragona.

Els arqueòlegs destaquen que la presència de fortificacions romanes en aquesta cronologia és coneguda en altres zones de Catalunya, però no en aquesta àrea. D'acord amb les restes visibles, creuen que podia tenir unes dimensions considerables. Al marge dels murs principals, els arqueòlegs han documentat la presència abundant de fragments d'"opus signinum" -una espècie de morter impermeable amb calç, sorra i bocis de terrissa- amb decoració pictòrica, així com altres murs possiblement anteriors a la fortificació romana i que serien d'un poblat ibèric.

TROBEN UN POBLAT NEOLÍTIC A CANOVELLES

El poblat té dues cabanes, sis forns de fusta on es feia menjar i una zona funerària on s'han trobat dos esquelets humans. Un d'ells tenia al costat un got i les restes d'una ovella, fet que fa pensar en algun tipus d'ofrena mortuòria. Les restes s'han trobat a la zona de Ca l'Estrada on està previst que s'hi aixequi l'escola Quatre Vents. La proposta de l'ajuntament és que es protegeixi el poblat de tal manera que els alumnes puguin utilitzar-lo com a element educatiu.

Un fet distintiu del poblat, segons ha explicat el director de les excavacions Jordi Roig, és la seva complexitat, “amb dues àrees molt diferenciades, la zona dels vius i la dels morts, amb dues tombes separades per un canal construït de forma intencionada”.

El fet més rellevant de la descoberta ve donat perquè és un assentament de 6.000 anys d'antiguitat un període poc conegut, i està intacte, amb una conservació extraordinària i amb una singularitat única.

Troben restes romanes sota l'antic hospital dels capellans de Girona

Les excavacions preventives dirigides per l'arqueòloga Maribel Fuertes a la nau central de l'antic hospital dels capellans de Girona al carrer Galligants, que formen part dels treballs preparatoris per instal·lar-hi el nou balneari urbà *Aqva Gerunda Banys Vells*, han posat al descobert les restes d'una antiga vila romana i un mur de gran amplada que podria ser

del segle V o anterior. Les excavacions han servit també per retornar en part el seu esplendor original a quatre arcades obertes a la primera època del que va ser el primer hospital de la ciutat, ja tapiades en el segle XII-XIII, que amb els seus carreus treballats demostren el gran valor arquitectònic i monumental de l'edifici.

Poblat talaiòtic de Son Fornés (Mallorca)

Al cor de Mallorca, a Montuiri, poc més de tres hectàrees de jaciment contenen 1.500 anys d'història de l'illa. La seva exploració ha permès recuperar restes arqueològiques com ara edificacions de paret seca, recipients ceràmics modelats a mà i a torn, artefactes metàl·lics i ossis, restes de fauna i

d'éssers humans, llavors o fragments de fustes carbonitzades. Arquitectura i objectes que testimonien una ocupació gairebé ininterrompuda de Son Fornés durant uns 1.500 anys, entre el 900 aC. i el 650 dC.

La primera etapa de poblament va ser la talaiòtica (850-550 aC), de la que s'han trobat les restes de cinc habitatges i tres talaiots. Un d'aquests talaiots és el més gran dels coneguts fins ara a Mallorca, amb 17 metres de diàmetre i gairebé 3,5 m d'altura. A l'interior s'hi esquarteraven porcs i bòvids, i la carn es distribuïa entre els habitants.

Entre el 550 i el 250 aC, es fundà un nou assentament sobre les ruïnes de l'anterior, format per diversos habitatges. El millor conservat mostra una porta que condueix a una habitació, amb un espai ampli, alguns estris de cuina i instruments metàl·lics, la qual cosa suggereix que es tractava d'una àrea destinada a la preparació d'aliments.

Entre el 250 aC i el 100 dC les construccions post-talaiòtiques foren destruïdes, i els nous habitants es van dedicar a la producció agrícola, tèxtil i ceràmica. Possiblement a finals d'aquest període el poblat fou abandonat. Fins al segle V dC no es tornen a observar indicis de reactivació.

Totes les troballes poden veure's al museu monogràfic de Son Fornés.

VIOLENCIA AL NEOLÍTIC

Durant l'estiu del 2012, un equip d'investigadors de l'empresa ANTEA-Archéologie va realitzar unes excavacions a la comuna de Bergheim, al sud-oest d'Estrasburg, a França. Dels seixanta fossats circulars excavats, de finals del període Neolític, catorze d'ells contenien ossos humans.

Aquests fossats circulars, que estan escampats per tot el centre i oest d'Europa, han estat interpretats com sitges per guardar el gra i que podien ser reutilitzats per enterrar els morts.

“Però el fossat 157 és absolutament excepcional pel seu contingut”. Expliquen els investigadors en un estudi publicat recentment a *Antiquity*. Aquest fossat de 2 metres de fondària i 1'5, de diàmetre, contenia sobretot restes humanes. El dipòsit més fondo estava format per diferents ossos del membre superior

esquerre que haurien estat amputats de forma violenta amb instruments tallants. Amb les mans s'hi van acarnissar especialment doncs els ossos hi estaven ben escampats. Entre els morts hi havia catorze individus entre ells cinc nens i una dona.

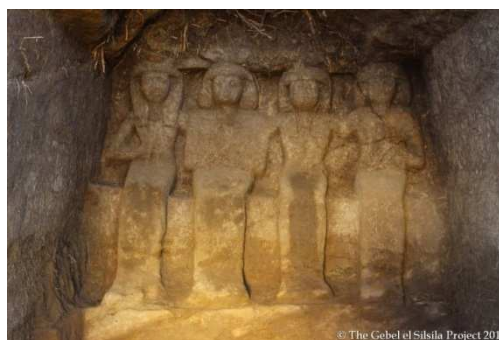
Tot plegat fa pensar que el Neolític no fou un període tan pacífic com es pensava **“El fossat 157 ofereix una clara evidència del que probablement va ser un acte de violència entre grups armats, és a dir, un acte de guerra”.**

Troben a Gebel Elselela (Assuan, Egipte) uns relleus intactes i 6 estàtues tallades a la roca

El Projecte d'Investigació Gebel Elselela, dirigit per Maria Nilsson, de la Universitat de Lund (Suècia), ha descobert **relleus intactes i sis estàtues tallades a la roca** dins de les capelles 30 i 31 de la zona arqueològica de Gebel Elselela, al nord d'Assuan, segons informa el Ministeri d'Antiguitats d'Egipte.

Les troballes de Gebel Elselela són importants, segons el ministre El Damati,

perquè la zona va patir un terratrèmol en temps antics, a més d'una forta erosió que ha deteriorat la pedra. La missió arqueològica sueca seguirà amb els treballs a la zona, provant de realitzar noves troballes a les 32 capelles de Gebel Elselela.

1

ELS HUMANS VAN ARRIBAR A L'ÀRTIC ARA FA 45.000 ANYS

Va ser caçat ara fa uns 45.000 anys a l'Àrtic siberià i el seu cos va restar congelat fins que el 2012 un equip d'investigadors russos el va trobar. Es tracta d'un mamut llanut o de la tundra, mascle i força jove ja que, segons ha revelat l'anàlisi de la seva dentadura, tindria uns 15 anys quan va morir. Era un animal força gran, amb uns 2'8 metres de llargada per 2'2 metres d'alçada i unes dues tones de pes.

Segons mantenen els seus descobridors en un estudi publicat aquest passat mes de gener a la revista *Science*, el seu cos presenta unes ferides que foren realitzades "inequívocament" per eines humanes. Una conclusió sorprenent, doncs fins ara es pensava que aquesta inhòspita zona de l'Àrtic no va ser poblada fins 10.000 anys després.

Els autors, liderats per Vladimir Pitulko, manifesten que el mamut no mostra indicis de que els caçadors consumissin la seva carn: "Es tracta d'un animal ben articulat, o sigui que degueren abandonar el cos després de matar-lo. Per algun motiu el van deixar allí. Potser va sorgir un obstacle que els ho impediria, o tenien pensat tornar i no ho van fer. En qualsevol cas, podem afirmar que el van matar però no el van aprofitar".

Era ja sabut que aquesta zona de l'Àrtic va comptar durant molt temps amb una gran població de mamuts, que degueren ser particularment abundants fa entre 44.000 i 42.000 anys, com demostren les nombroses restes trobades (les més antigues són de fa 150.000 anys). Anaren desapareixent paulatinament (a Europa, cap el 10.000 aC. i al sud de Sibèria, cap el 8.000 aC, fins que l'espècie s'extingí cap el 1.700 aC.

8

LES PINTURES DE LA GRAN GALERIA DE LA ROCA ROJA (Utah, EE.UU)

Mitjançant una nova tècnica de datació per luminescència, investigadors de la Universitat d'Utah van descobrir que algunes pintures rupestres del “Cañón de la Herradura” foren realitzades mil anys més tard del que es pensava.

Gran mural de la Roca Roja

Els acadèmics creuen que les figures de mida real pintades en l'anomenada "Gran Galerà" dels penya-segats de Roca Roja de l'esmentat canyó, ubicat en el Parc Nacional Canyonlands, foren creades ara fa mil o 2 mil anys, i no els 2 mil o 4 mil anys que es pensava.

La investigació, publicada a les Actes de l'Acadèmia Nacional de Ciències de EU, suggereix que les pintures podrien estar realitzades durant la transició humana de la cacera i la recol·lecció a una cultura agrícola, va explicar David Whitley, un dels més grans experts en art rupestre nord-americà, que no va participar a l'estudi.

GAT, DELS FILISTEUS

Una expedició arqueològica ha descobert les fortificacions i porta d'accés de la ciutat bíblica de Gat dels filisteus, l'lar de Goliat i la ciutat més gran de la terra durant el segle XIX aC. a l'entorn de l'època del "Regne Unificat d'Israel" amb el rei Acab.

Les excavacions, realitzades per un equip de la Universitat Bar-Ilan dirigit pel professor Aren Maeir, s'han portat a cap en el Parc Nacional de Tel Zafit, ubicat en els turons de Judea a mig camí entre Jerusalem i Ashkeló, en el centre d'Israel.

A més de la porta monumental, s'ha descobert una impressionant muralla i diversos edificis propers, temples dels filisteus que daten del segle XI al IX aC. i una planta de producció de ferro.

La ciutat fou destruïda per Hazael rei de Síria-Damasc, que la va assetjar i destruir a l'entorn del 830 aC.

Tell es-Safi (Gat) és un dels Tell (jaciments arqueològics) més grans actualment a Terra Santa.

